

Кріцак Іван Васильович,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем досудового розслідування,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3530-4269>

ДУХОВНО-ДУШЕВНЕ ЗНАННЯ У ФОРМУВАННІ КРИМІНОПСИХОЛОГІЇ/КРИМІНОТЕОЛОГІЇ

Чи знаєте Ви, що Бах втратив малолітню дочку, а потім трьох синів, згодом дружину Марію? Потім вони з другою дружиною, Ганною, втратили ще чотирьох доньок та трьох синів. Одинадцять улюблених дітей. І одна дружина. Багато дослідників запитували: як Бах зумів пережити ці втрати? Чому не перестав дихати, чому його серце не зупинилося? А головне, як він зміг і надалі писати музику? Найпрекраснішу музику, яку доводилося коли-небудь чути світові. Знаєте, як він це зміг? Я вам скажу. Завдяки Богові. Наприкінці партитури він завжди писав «Soli Deo gloria» («одному Богу слава»), а на початку – «Господи, допоможи». Тому і грати Баха можна тільки молячись: граєш – наче твориш молитву. Музика Баха – це розмова людини та Бога.

Анна Платанова «Про музику Баха»

Для того щоб більш точно визначити місце філософської антропології існування нематеріальної душі людини як концептуальної основи християнської психології варто згадати діалог на одному з лікарських симпозіумів:

– «Я вже впродовж 30 років оперую людей й достеменно знаю анатомію людського тіла. Колеги, – я не знайшов у ньому душі!

– А я впродовж вже більш як 30 років проводжу операції на людському мозку, й достеменно вивчив його будову та функції.

– Колеги, – я не знайшов у ньому розуму...»

Те чого ми не бачимо, не значить що воно не існує [1, с. 9].

З діалогу із студентом-психологом:

– Як ти вважаєш, навіщо потрібна психологія?

– Ну, оскільки це – наука про душу, вона допомагає зрозуміти душу.

– Чию душу?

– Людини.

– Якої людини?

– Та будь-якої.

– Хіба так можливо?

– Ну звичайно! Адже стільки відкриттів було зроблено, стільки досліджень проведено. Психологія має стільки розгалужень та галузей... загальна психологія, вікова психологія, клінічна психологія – стільки знань!

– Так-так, знань багато. Але!.. Але хіба всі ці знання допомогли конкретній людині зрозуміти саме себе?

– Так.

– Як же саме? Адже кожна людина – індивідуальність, на якій будь-які закономірності просто зламуються. Як же можна по узагальненим закономірностям судити про себе?

– Але ж в принципі на то вони і є – загальні закономірності, щоб за ними одержувати відповіді на конкретні випадки.

– Тільки якщо ці випадки повторюються. А якщо вони – унікальні, то закономірності тут не спрацьовують. Ось ти – унікальна людина?

– Авжеж.

– Тоді, що психологія зі своїми закономірностями може знати саме про тебе?
[2, с. 109].

– архієпископ Лука Кримський (у миру Валентин Феліксович Войно-Ясенецький (1877–1961)) – знаменитий лікар-хірург, доктор богослов'я, професор, лауреат премії (1946) за монографію «Нариси гнійної хірургії», а сьогодні зачислений до лику. Свого часу святитель блискуче відповів латишу Я Петерсу, який очолював ташкентську ЧК та вирішив зробити суд показовим і сам виступав на ньому громадським обвинувачем. Коли слово отримав професор Войно-Ясенецький, він рішуче відкинув аргументи звинувачення: «Жодних хробаків там не було. Там були личинки мух. Хірурги не бояться таких випадків і не поспішають очистити рани від личинок, оскільки давно відмічено, що личинки діють на загоєння ран благотворно». Тоді Петерс запитав: «Скажіть, ніп і професор Ясенецький-Войно, як це ви вночі молитесь, а вдень людей різете?». Отець Валентин відповів: «Я різю людей для їхнього порятунку, а в ім'я чого різете людей ви, громадянин громадський обвинувач?» «Як це ви вірите в Бога, ніп і професор Ясенецький-Войно? Хіба ви його бачили, свого Бога?» – знову звернувся до священника чекіст. «Бога я справді не бачив, громадянин громадський обвинувач. Але я багато оперував на мозку і, відкриваючи черепну коробку, ніколи не бачив там також і розуму. І совісті там теж не знаходив», – відповів святитель [3].

Несподівано для всіх, перш ніж розпочати операцію, Войно-Ясенецький перехрестився, перехрестив асистента, операційну сестру та хворого. Останнім часом він це робив завжди, незалежно від національності та віросповідання пацієнта. Якось після хресного знамення хворий – за національністю татарин –

сказав хірургу: «Я ж мусульманин. Навіщо ж Ви мене хрестите?» Була відповідь: «Хоч релігії різні, а Бог один. Під Богом усі єдині» [4].

Сьогодні у Греції понад тридцять храмів названо на честь святителя Луки Кримського. А його наукова праця «Дух, Душа і Тіло», яку можна прочитати всього за три години, є унікальною для істинних доктринальних позицій та майбутніх наукових відкриттів у сфері кримінопсихології/кримінотеології, шляхом відходу від дарвінського трактування походження людини та людиноцентризму як панівної ідеології/релігії сьогодення до богоцентричного праворозуміння. Особливо в нинішніх умовах російсько-української війни, коли прийшлося переосмислити цінності у житті, з бажанням осягнення мирових станів Добра, істини та справедливості, коли правда Божя неодмінно восторжествує, а наш багатотраждальний український народ переможе, тому що за нами правда і воля свята, непереможна. Віримо у світле майбутнє України.

Н. Кригіна в одному зі своїх відео на ютубі наголошує, що психологія, без належної теологічної/релігійної/духовної основи може завести у такі «дебрі»/нетри, з яких вибратись попросту є неможливо. Бачимо, за нинішніх умов наскільки важливий розвиток саме православної психології на засадах істинності богословського вчення, тлумачення видатними богословами Священного Писання з необхідністю знання Священного Передання. Саме на цьому ґрунті/канві/і в такому ключі у нас з'являється багато відкриттів у будь-якій галузі залежно від того, на що спрямована наша свідомість. Йдеться насамперед про протидію/превенцію/боротьбу зі злом/злочинністю/неправдою/лжевченнями, зважаючи на високі/величні історичні корені нашої держави з часів Київської Русі, де ідея святості життя завжди була прерогативою усіх земних благ.

За таких умов психологія у тісній взаємодії з теологією/богослов'ям здатна принести багато плодів/хороших результатів, якими можна вивести вчення про душу (psycho означає «Душа»), здатне по справжньому лікувати людський розум, свідомість, волю, емоції, почуття. Як можна виконувати подібну роль і місію, навіть жодного разу при цьому не побувавши у Храмі Божому – Церкві Христовій, не знати чим/як вона живе, не причащаючись Христових Тайн?

На наших землях споконвіків місію психологів виконували старці/духівники/духоносні наставники/справжні поводитири/титани/каменярі духовного життя, які постійно перебували у молитві. У такий спосіб вдається завжди пам'ятати/молитись за людину, яка трапилась на нашому життєвому шляху, вимолювати її з безодні гріха, багатьох помилок та спотикань. Період безбожних і лютих гонінь на Церкву Христову вже минув понад тридцять років тому, а психологія не трансформувалась належним чином у рамки

співмірності/пропорційності теологічного/богословського, що варто було б зробити. Тоді психологія здатна принести істинні плоди, багато корисного для суспільства.

Як зазначають Г. Голубош та І. Крицак, сфера Духа є надзвичайно важливою. Справжня духовність є набагато вищою за зовнішню релігійність. «Істинне православ'я – це безмовна проповідь, це проповідь у смиренні». Можна велегласно говорити, застосувавши найрізноманітніші прийоми ораторської майстерності, однак без істинної духовності, без накладення на себе постів і молитов будемо, як пише ап. Павло, «як бубен гудячий», всередині якого пустота/порожнеча. *«Коли я говорю мовами людськими й ангольськими, та любові не маю, то став я як мідь та дзвінка або бубон гудячий» «Аще язѣки челоувѣческими глаголю и ангелскими, любвѣ же не љмамъ, бѣхъ [яко] мѣдѣ звенящи, илї кимвѣль звяцаѣй» (1Кор.13:1)* У нинішньому світі не вистачає істинних пастирів, справжніх аскетів, які вели б людей дорогою до Спасіння. Найважливіша місія людини у цьому світі не погубити, а врятувати свою безсмертну душу, чим, власне, і повинна займатись Церква Христова. Кожен по-своєму/у свій спосіб буде доказувати, що його релігія правдива, істинна. Однак Церква Христова одна, єдина і неподільна. *«Побудую Я Церкву Свою, і сили адові не переможуть її» «Созѣжду Цѣрковъ Мою, и вратѣ адова не одолѣють ей» (Мф.16:18)*. Слід віднайти найкоротший шлях до істинного знання, до Спасіння. У кожного до Бога своя дорога [5, с. 21-22].

Справді, наскільки класики кримінального права є великими мислителями і провидцями, коли говорять про стан сильного душевного хвилювання, в якому людина може вчинити багато непоправних речей. Цим самим вони мимоволі вказують на трискладову сутність людини – Духу, Душі і Тіла, а не лише як біосоціальної сутності, як про це говорить наука. У такому разі психологія – справді наука про Душу людини як найціннішого Дару на Землі. Однак чи стала ідея духовно-культурних цінностей прерогативою у роки незалежності України у науці? Скоріше, ні. Насправді людиноцентризм зайняв відповідну нішу замість богоцентризму як єдиноправильної ідеї/ідеології розвитку суспільства. Всього лише понад 200 наукових статей українських авторів (згідно з Національною бібліотекою України імені В.Вернадського) присвятили свої праці криміно-психологічним аспектам у наукових дослідженнях. Сьогодні кримінологія потребує особливого підсилення свого знання з позицій психологічного. Пошук у даному ключі налічує понад 25 тисяч наукових статей українських авторів. Таким чином, потребує свого дослідження новий науковий напрям – кримінопсихологія/кримінотеологія/кримінотеософія. Бачимо, що сфера психологічного є особливо важливою в аспекті викристалізації/формування кримінологічного знання.

Слово Боже потребує своєї постійної актуалізації, осмислення. Саме матриця

Божественного Писання є тією канвою, на яку можна нашарувати великі смисли юридичної/поліцейської/кримінологічної освіти шляхом багатьох відкриттів та перемог.

Список використаних джерел

1. Гусак П. Філософська антропологія існування нематеріальної душі людини як концептуальна основа християнської психології. *Вісник Київського інституту бізнесу та технологій*. 2012. № 3. С. 9–12.

2. Лановенко Ю.І. Метафізика душі: багатомірність психіки. *Вісник Київського інституту бізнесу та технологій*. 2019. № 3. С. 108–114.

3. Лука (Войно-Ясенецький). Вікіпедія.
URL: [https://ru.m.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%83%D0%BA%D0%B0_\(%D0%92%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D0%BE-%D0%AF%D1%81%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%86%D0%BA%D0%B8%D0%B9\)](https://ru.m.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%83%D0%BA%D0%B0_(%D0%92%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D0%BE-%D0%AF%D1%81%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%86%D0%BA%D0%B8%D0%B9))

4. Варшавский С., Змойро І. Войно-Ясенецький: дві грані однієї долі. Архівна копія от 30 квітня 2009 на Wayback Machine. *Зірка Сходу*. 1989. № 4.

5. Голубош Г.В., Кріцак І.В. Духовна сутність права на перехресті психології та православ'я: соціокультурний вимір. *Актуальні питання розвитку юридичної науки в умовах COVID-19: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 10–11 грудня 2020 року)*. Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука. Рівне : Видавничий дім «Гельветика», 2020. Ч. 1. С. 20–24.